

« zurück blättern vor »

KROKSZTYN subst. m., ab 1540; auch *kragosztajn*, *kragosztajn*, *kroksztajn*.

1) ‘aus einer Mauer hervorstehendes Ende eines Deckenbalkens oder Konsole, die ein Gesims, einen Balkon, ein Dach usw. hält, oft verziert’ – ‘zakończenie belki stropowej wysunięte przed lico muru lub wspornik podtrzymujący gzyms, balkon, dach itp., często zdobione’: 1540 Wawel 52, SPXVI *pro 56 ferramentis longis ad kroksthiny 2 acierum applicatis*. o (1564) 1962–1964 LustrKraK I 191, SPXVI *Descriptio castris Lubowliensis [...] w tej bramie 2 kamienia kroksztyny, których nie wmurowano*. o 1593 OpisLustrPozn nr 20, SPXVI *nad sienią wypuścił balki [...] pół łokciem w ulicę chcąc izbę sobie jakoby na kroksztajnach rozprzestrzenić*. o (1621) 1643 CN *Kroksztyny drzewiane / ábo kámienne / 3 ściány wypufzczone / ábo przyfádzone do balék*. o (1726) 1964 Sieniawska 26 P. *Perty w tymże pokoju ostatnie ornamenta w kroksztynach i kwadraturze koło drzwi kończy*. o 1743 BystrzInf B4r, SP17 *Xemfik zklada się z wierchow esowatych [...] kroksztynow lub ząbkow*. o 1780 Włodek Sł, MAY *Kroksztyny drzewiane albo kamienne z fciány wypufzczone albo przyfadzzone do balek*. o (1877) 1881 Siem.L.Dzieła I 183, DOR *W katedrach północnych Niemiec, Flandrii, Francji, W. Brytanii spotykasz misterne ozdoby: te róże z posągami świętych, te koronkowe rozety, te symboliczne gzemsy i kroksztyny*. o 1954–1956 Prz.Kult. 29, DOR *Zlikwidowano balkon, obiegający wieżę dokoła, zastępując go czterema mniejszymi balkonikami na kamiennych kroksztynach*. – (SłA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (bud.), LSP, DOR (bud.). 2) ‘Zierstütze, die u. a. eine Stange hält, an der ein Türvorhang hängt’ – ‘ozdobna podpórka m.in. do potrzymania drążka, na którym wisi portiera’: SW sowie SPA 1929 (barb.). ♦ **Var:** *kragosztajn* subst. m. – SW; *kragosztajn* subst. m. – SW; *kroksztajn* subst. m., [hapax] (1593) 1960 OpisyPozn nr 20, SPXVI – nur SPXVI; *kroksztyn* subst. m., (1540) 1913 Wawel 252, SPXVI – (SłA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ♦ **Etym:** nhd. *Kragstein* subst. m., ‘Stein, der aus einer Mauer hervorrägt, hauptsächlich als Träger eines Balkens’, GRI. ♦ **Der:** *kroksztynek* subst. m., 1780 Włodek Sł, MAY, zuerst geb. CN, nur für Inh. 1; *kroksztynowy* adj., [hapax] 1946 Biul.Hist.Szt. 1-2 s.61, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 1. ♦ Inhalt 1 umfaßt verschiedene Baustoffe bei gleichen semantischen Merkmalen. Inhalt 2 überträgt die Merkmale auf eine andere Situation (Rahmen). Die Varianten in SW sind wohl isolierte späte Entlehnungen; der Beleg von 1593 kann eine Kontamination mit nhd. *Kragstein* oder tsch. *krakštajn* (GEBAUER) sein.

« zurück blättern vor »